

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

ABDULLAH AKHAMUR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası	: 2015/14355
Karar Tarihi	: 31/10/2018
Başkan	: Burhan ÜSTÜN
Üyeler	: Serdar ÖZGÜLDÜR Serruh KALELİ Hicabi DURSUN Hasan Tahsin GÖKCAN
Raportör	: Murat İlter DEVECİ
Başvurucular	: 1. Abdullah AKHAMUR 2. Çağdaş KÜÇÜKBATTAL 3. Abdurrahman TAŞ 4. Adem ÖZDEMİR 5. Ahmet Berkayhan SOYBORA 6. Ali SADET 7. Ali Deniz ESEN 8. Alırza BARUTCU 9. Besra EROL 10. Canan DEVRİM 11. Ceren TEKİN 12. Dahile ÖZKAN 13. Derviş GENÇ 14. Dilek KAYA 15. Doğukan ÜNLÜ 16. Düzgün ESKİN 17. Emrah İLİNGİ 18. Erkan KESKİN 19. Ferhat DAĞ 20. Feti AYDIN 21. Gamze TOKA 22. Gülistan YURTGÜL 23. Gülişan YURTGÜL 24. Güneş ERZURUMLUOĞLU 25. Güzel KARADOĞAN 26. Hacı GÜNEBAKAN

27. Hafize EROL
28. Hakan ÖZ
29. Hamdi ÇAMLI
30. Hasan TUNA
31. Haskar GÜNEBAKAN
32. Hediye AKYÜREK
33. İhsan Oğuzcan YÜZGEÇ
34. İlke Başak BAYDAR
35. Kenan YILDIZERLER
36. Kutsi ADIM
37. Mehmet ÖZKAN
38. Mehmet Fuat EROL
39. Mehmet Mesut EROL
40. Mehmet Şerif AKHAMUR
41. Mehmet Zeki EROL
42. Meliha BARUTCU
43. Metin KILIÇ
44. Murat BUDAK
45. Nesrin YURTGÜL
46. Nimet YURTGÜL
47. Osman DURUK
48. Özge SADET SEMİZ
49. Özgen SADET
50. Özlem TUNÇ
51. Rabia ÖZDEMİR
52. Rahile BUDAK
53. Ramazan AKYÜREK
54. Sabahittin PİŞKİNBAŞ
55. Seyfettin KABAY
56. Sinem KILIÇ
57. Soner ÇİÇEK
58. Sultan YILDIZ
59. Sunay SADET
60. Suphi YILDIZ
61. Süleyman ÖZKAN
62. Şahin TÜMÜKLÜ
63. Şemsettin ÜNLÜ
64. Şemsi YURTGÜL
65. Şennur ÜNLÜ

66. Şerife ERBAY
67. Şükran AKGÜN
68. Tülin GÜR
69. Uğur OK
70. Ümmühan ÖZDEMİR
71. Ümran AKHAMUR
72. Yavuz DEVRİM
73. Zehra AKHAMUR
74. Zindan DORUDEMİR
75. Ziya ERDEM

Vekili : Av. Sezin UÇAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; bir kişinin üzerindeki patlayıcı maddeleri patlatması sonucu kendi ölümüyle birlikte pek çok kişinin ölümüne ve birçok kişinin de yaralanmasına neden olduğu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasında soruşturma evrakını inceleme ve söz konusu evraktan örnek alma yetkisinin hâkimlik kararıyla kısıtlanması ve bu karara yapılan itirazın reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu Çağdaş Küçükbattal 2015/14355 sayılı başvuruyu 26/8/2015 tarihinde, diğer başvuru 2016/4690 sayılı başvuruyu ise 7/3/2016 tarihinde yapmışlardır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyonlara sunulmuştur.

4. Konu yönünden irtibatları nedeniyle başvuruların birleştirilmesine ve incelemenin 2014/14355 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamışlardır.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerine, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere ve Bakanlık görüşünün ekinde yer alan evraka göre olaylar özetle şöyledir:

10. Bir terör örgütünün gençlik yapılanmasının üyeleri olduğu iddia edilen bir grup, Suriye Arap Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan bir şehri yeniden inşa edecekleri savıyla 19/7/2015 tarihinden itibaren buldukları şehirlerden Şanlıurfa'nın Suruç ilçesine doğru hareket etmişlerdir.

11. Bahse konu kişiler, basın açıklaması yapmak amacıyla 20/7/2015 tarihinde saat 12.00 sıralarında Suruç Belediyesine ait Amara Kültür Merkezinin bahçesinde toplanmışlardır.

12. Basın açıklaması yapılırken üzerindeki patlayıcı maddeleri patlatan bir kişi kendi ölümü dışında pek çok kişinin ölümüne, birçok kişinin de yaralanmasına neden olmuştur.

13. Olay hakkında Suruç Cumhuriyet Başsavcılığı derhâl soruşturma başlatmıştır.

14. Birkaç soruşturma işlemi sonrasında Suruç Cumhuriyet Başsavcılığı, soruşturmaya konu fillerin Ağır Ceza Mahkemesinin görevine giren suçlardan olduğu gerekçesiyle fezleke düzenleyip soruşturma evrakını 22/7/2015 tarihinde Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığına (Cumhuriyet Başsavcılığı) göndermiştir.

15. Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Şanlıurfa 2. Sulh Ceza Hâkimliği 22/7/2015 tarihinde, dosya kapsamına ve soruşturmanın genişletilmesi durumuna göre dosyada bulunan belgelerin incelenmesinin soruşturmanın amacını tehlikeye düşüreceği; delillerin toplanmamış olduğu ve ölenle yaralanan kişilerin sayısının fazla olduğu gerekçesiyle yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hariç olmak üzere dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisinin kısıtlanmasına karar vermiştir.

16. Bu karara başvuru Çağdaş Küçükbattal vekillerince yapılan itiraz, kararda usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle Şanlıurfa 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 27/7/2015 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

17. Şanlıurfa 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 27/7/2015 tarihli kararı başvuru Çağdaş Küçükbattal vekillerince 28/7/2015 tarihinde öğrenilmiş, bireysel başvuru da 26/8/2015 tarihinde yapılmıştır.

18. Şanlıurfa 1. Sulh Ceza Hâkimliği, dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisinin kısıtlanmasına ilişkin karara bir vekil tarafından yapılan itirazı, bu konuda daha önce kesin olarak karar verildiği gerekçesiyle 28/10/2015 tarihinde reddetmiştir. Başvuru formunun eklerinde söz konusu itiraz dilekçesi bulunmadığından itirazın kim veya kimler adına yapıldığı anlaşılamamıştır. Öte yandan ret kararı vekile 4/2/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvuru Çağdaş Küçükbattal dışındaki başvurucular 7/3/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

20. Cumhuriyet Başsavcılığı 24/1/2017 tarihinde; bombalı saldırıyı gerçekleştiren Ş.A.A.nın olay esnasında öldüğü, bu kişiye talimat veren Y.D. ve H.İ.D.nin üzerlerine yerleştirdikleri patlayıcı maddeleri patlatmak suretiyle güvenlik güçlerine gerçekleştirdikleri saldırılar sonucu farklı tarihlerde öldükleri, N.D., H.T., H.Ş., F.T., S.T., E.İ., A.Ö.A., A.B. ve H.A.D.nin ise faillerle ve/veya olayla bağlantılarının bulunduğu dair delil elde edilemediği gerekçesiyle adı geçenler hakkında ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

21. Bahsi geçen karara yapılan itirazlar Şanlıurfa 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 16/2/2017 tarihinde, Şanlıurfa 4. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından ise 29/3/2017 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucuların itiraz edenler arasında olup olmadıkları tespit edilememiştir.

22. Cumhuriyet Başsavcılığı 25/1/2017 tarihinde; saldırının DEAŞ terör örgütünün emir ve talimatları doğrultusunda Ş.A.A. tarafından gerçekleştirildiği, S.A.A.ya Y.D. ve H.İ.D.nin bizzat talimat verdiği, bu şüphelilere ise talimatın haklarında yakalama kararı verilen örgütün yönetici kadrosundaki D.B. ve İ.B. tarafından verildiği, olayın şüphelileri ile birlikte DEAŞ adına birtakım eylemlere karışan ve olay hakkında detaylı bilgiye sahip olan Y.Ş.nin de olaya dahil olduğuna dair şüphelerin bulunduğu iddiasıyla Y.Ş., D.B. ve İ.B. hakkında bir iddianame düzenlenmiştir. Olay nedeniyle otuz dört kişinin öldüğü, yetmiş kişinin ise yaralandığı belirtilen iddianamede şüphelilerin bir kez anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçunu, bir kez silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçunu, otuz dört kez tasarlayarak ve yangın, su baskını, tahrip, batırma, bombalama ya da nükleer, biyolojik, kimyasal silah kullanarak öldürme suçunu, yetmiş kez teşebbüs aşamasında kalmış tasarlayarak ve yangın, su baskını, tahrip, batırma, bombalama ya da nükleer, biyolojik, kimyasal silah kullanarak öldürmeye teşebbüs etme suçunu ve bir kez de tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme suçunu işledikleri iddia edilmiştir.

23. İddianame Şanlıurfa 5. Ağır Ceza Mahkemesince (Ceza Mahkemesi) 7/2/2017 tarihinde kabul edilmiştir.

24. Yargılama, Ceza Mahkemesince açık olarak yürütülmekte olup henüz sonuçlandırılmamıştır.

25. Öte yandan Suruç Cumhuriyet Başsavcılığı, daha önce Suruç Sulh Ceza Hâkimliğinden önleme araması kararı alınmasına rağmen Amara Kültür Merkezi önünde ve çevresinde toplanan gruba yönelik olarak dışardan gelmesi muhtemel saldırılara karşı her türlü patlayıcı madde veya eşyanın tespiti amacıyla kişilerin üstlerinde ve eşyalarında önleme araması yaptırmadığı ve böylece yeterli güvenlik tedbirini almadığı gerekçesi ve görevi kötüye kullanma suçunu işlediği iddiasıyla İlçe Emniyet Müdürü M.Y. hakkında Suruç Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde kamu davası açmıştır.

26. Yaptığı yargılama sonunda sanığın 8 ay 10 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar veren Suruç Asliye Ceza Mahkemesi, cezayı 7.500 TL adli para cezasına çevirmiştir. Aleyhine istinaf kanun yoluna başvurulduğu anlaşılan 9/1/2017 tarihli kararın kesinleşip kesinleşmediği tespit edilememiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

27. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "*Müdafinin dosyayı inceleme yetkisi*" kenar başlıklı 153. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Müdafii, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir.

(2) Müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Bu karar ancak aşağıda sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilir:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83)

...

7. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316),

...

(3) Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(4) Müdafî, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir.

(5) Bu maddenin içerdiği haklardan suçtan zarar görenin vekili de yararlanır."

28. 5271 sayılı Kanun'un "Soruşturmanın gizliliği" kenar başlıklı 157. maddesi şöyledir:

"(1) Kanunun başka hüküm koyduğu hâller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir."

29. 5271 sayılı Kanun'un "Mağdur ile şikâyetçinin hakları" kenar başlıklı 234. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 234 – (1) Mağdur ile şikâyetçinin hakları şunlardır:

a) Soruşturma evresinde;

1. Delillerin toplanmasını isteme,

2. Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme,

3. (Değişik: 24/7/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,

4. 153 üncü maddeye uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceleme..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Yaşam Hakkının Etkili Soruşturma Yükümlülüğüne İlişkin Usul Boyutu Yönünden

30. Yaşam hakkının usul boyutuyla ilgili uluslararası hukuk, Anayasa Mahkemesinin İrfan Durmuş ve diğerleri (B. No: 2014/4153, 11/5/2017, §§ 49-54) başvurusu hakkında verdiği

kararda yer almaktadır. Bununla birlikte konuyla ilgili olmadığı için söz konusu kararda yer almayan bazı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararına burada yer verilmesi gerekmektedir.

31. AİHM'e göre gerçekleşen bir ölüm olayı hakkındaki soruşturmanın etkili sayılabilmesi için yerine getirilmesi gerekli ilkelerden birisi de yürütülen soruşturmanın ve sonuçlarının yeterince kamu denetimine açık olması ve ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu sürece gerekli olduğu ölçüde katılmalarının sağlanmasıdır (*Giuliani ve Gaggio/İtalya* [BD], B. No: 23458/02, 24/3/2011, § 304; *Hugh Jordan/Birleşik Krallık*, B. No: 24746/94, 4/5/2001, § 109; *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* [BD], B. No: 24014/05, 14/4/2015, § 179).

32. Bununla birlikte üçüncü kişilere ya da başka soruşturmalara zarar verebilecek hassas bilgiler içerdiği durumlarda soruşturma belgelerinin açıklanması veya yayımlanması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 2. maddesi kapsamında mutlak bir gereklilik olarak değerlendirilemez. Dolayısıyla soruşturmanın kamuya veya mağdurun yakınlarına açıklığı şartı, soruşturmanın diğer aşamalarında da sağlanabilir (*McKerr/Birleşik Krallık*, B. No: 28883/95, 4/5/2001, § 129; *Giuliani ve Gaggio/İtalya*, § 304). Dahası Sözleşme'nin 2. maddesi soruşturma mercilerine, ölenin bir yakınının belirli bir soruşturma tedbirinin alınması için yaptığı her talebi karşılama şeklinde bir yükümlülük yüklemesiz (*Ramsahai ve diğerleri/Hollanda* [BD], B. No: 52391/99, 15/5/2007, § 348; *Velcea ve Mazäre/Romanya*, B. No: 64301/01, 1/12/2009, § 113).

33. Diğer taraftan AİHM adil yargılanma gerekliliklerinin Sözleşme'nin 2. veya 3. maddeleri gibi başka hükümleri açısından değerlendirilen usule ilişkin konuların incelenmesini sağlayabileceğini kabul etmekle birlikte bu güvencelerin aynı şekilde (Sözleşme'nin 6. maddesindeki gibi) değerlendirilemeyeceğini vurgulamaktadır (*Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye*, §§ 218, 220).

34. AİHM; *Önkol/Türkiye* (B. No: 24359/10, 17/1/2017) kararında, yaşadığı köye yakın bir alanda bir mühimmatın patlaması sonucu hayatını kaybeden bir kişinin yakınlarının yaşam hakkının maddi boyutu yanında usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddialarını da incelemiştir. Etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediği yönünden inceleme yaparken başvurucuların gizlilik kararı (soruşturma evrakını inceleme ve söz konusu evraktan örnek alma imkânının kısıtlanması) nedeniyle soruşturmaya etkili katılmadıklarına dair iddialarını da inceleyen AİHM, gizlilik kararının daha sonra kalkması nedeniyle sonradan soruşturma evrakına erişebilen başvurucuların haklarını etkin şekilde kullanma imkânlarının bulunmadığının değerlendirilemeyeceği sonucuna varmıştır (bkz. anılan karar, § 96).

35. AİHM, *Cangöz ve diğerleri/Türkiye* (B. No: 7469/06, 26/4/2016) kararında gizlilik kararı (soruşturma evrakını inceleme ve söz konusu evraktan örnek alma imkânının kısıtlanması) nedeniyle birkaç belge hariç soruşturma evrakına erişemeyen başvurucuların soruşturmaya etkili biçimde katılmadıkları kanaatine varmıştır. Anılan olayda başvurucular soruşturma dosyasında bulunan diğer belgelere ancak bu belgelerin Bakanlık tarafından AİHM'e gönderilmesi ve akabinde AİHM'in bunları başvuruculara iletmesi üzerine vâkıf olabilmişlerdir (bkz. anılan karar, § 145).

2. Her Hâlükârda Kabul Edilemez Bulunan Başvurulardaki İnceleme Usulü Yönünden

36. AİHM, her hâlükârda kabul edilemez bulunduğu bazı başvurularda her bir kabul edilemezlik kriteri yönünden ayrı bir inceleme yapmamış ve sadece bulunduğu kabul edilemezlik

nedeni yönünden değerlendirme yapmıştır (Açıkça dayanaktan yoksun bulunan başvuruda iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin itirazın incelenmediği kararlar için bkz. *Kyriacou Tsiakkourmas ve diğerleri /Türkiye*, B. No:13320/02, 2/6/2015, § 277; *Eylem Kaya/Türkiye*, B. No: 26623/07, 13/12/2016, § 55).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

37. Mahkemenin 31/10/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

38. Başvurucular, yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu ile ilgili AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarına atıfta bulunarak soruşturmanın üzerinin örtüleceğinden ve karartılacağından endişe duyduklarını, kısıtlama kararının delillerin karartılmasına ve fail ile suça iştirak edenler arasındaki bağlantının ortadan kaldırılmasına neden olabileceğini, soruşturmanın patlamayı önlemekle görevli güvenlik ve istihbarat görevlilerince yürütülmesi nedeniyle soruşturmanın bağımsızlığı ve etkinliğinden zaten şüphe duymaktayken bir de soruşturmanın kendilerinden gizlendiğini, kısıtlama kararı nedeniyle soruşturma evrakına erişemediklerini ve soruşturmanın kamu denetimi ile ölenin yakınlarının denetiminden uzaklaştırıldığını belirtip kısıtlama kararı nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutu ile Anayasa'nın 40. maddesinde teminat altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

39. Başvurucu Çağdaş Küçükbattal dışındaki başvurucular ilave olarak soruşturmadaki eksikliklere işaret etmeden ve kısıtlamanın yedi ayı aşkın bir süredir devam etmesinden bahsederek soruşturmanın etkisiz yürütüldüğünü de öne sürmüşlerdir.

40. Öte yandan başvurucular, kısıtlama kararının alenilik ilkesini ihlal ettiğinden, kısıtlama kararında somut bir gerekçeye yer verilmediğinden, ne kısıtlama kararının ne de bu karara yapılan itirazın reddi üzerine verilen kararın makul ve yeterli gerekçe içerdiğinden söz ederek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

41. Bakanlık görüşünde başvuruya konu olay hakkında yürütülen soruşturmada yapılan işlemlerden, bazı şüpheliler hakkında ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesine karşın bazı şüpheliler hakkında kamu davası açıldığından ve davanın Şanlıurfa 5. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2017/43 sırasına kayıtlı olup derdest olduğundan söz edilmiş; başvurucuların kısıtlama kararı nedeniyle hangi haklarının etkilendiğine dair somut bilgi ve belge sunmadıkları, davanın açılması ile birlikte kısıtlılık kararının ortadan kalktığı ve dosyanın taraflara açık hâle geldiği, olayın üzerinden geçen kısa bir süre sonra bireysel başvuruda bulunulduğu, başvuruya kadar geçen süre ve yargılamanın seyri dikkate alındığında soruşturmanın etkisiz kabul edilmesine neden olacak belirtilerin bulunmadığı ve bu nedenle başvuru yollarının tüketilmemiş olduğu değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

B. Değerlendirme

1. Başvurucuların İddialarının Hukuki Vasıflandırılması Yönünden

42. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

43. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

44. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

45. Başvurucuların adil yargılanma ve etkili başvuru haklarıyla bağlantı kurarak ileri sürdükleri de dâhil tüm şikâyetlerinin özü, pek çok kişinin ölümü ile birçok kişinin yaralanmasına neden olan olay ile ilgili ceza soruşturması kapsamında "soruşturma evrakını inceleme ve söz konusu evrakın örnek alma imkânının kısıtlanması" kararı verilmesi ve olayda ölen kişilerin yakınlarının ve/veya olayda yaralanan şahısların bu karara yapılan itirazların reddedilmesi nedeniyle soruşturmaya etkili şekilde katılamamalarına ilişkindir. Bu nedenle başvurunun olayda ölen kişilerin yakını olan başvuru yönünden Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesi gerektir.

46. Diğer taraftan ölümle sonuçlanmayan bir olaya ilişkin başvuru da mağdura karşı gerçekleştirilen eylemin niteliği ve failin amacı gibi somut olayın koşulları dikkate alınarak yaşam hakkı kapsamında incelenebilir. Bu değerlendirme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü niteliğe sahip olup olmadığı ile maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları önem taşımaktadır (*Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran*, B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69; *Yasin Ağca*, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 109, 110).

47. Başvuru formundan hangi başvuru yönünden olay nedeniyle yaralandığı anlaşılmasa da olay, basın açıklaması yapmak üzere toplanan kalabalığın bulunduğu bir yerde üzerindeki patlayıcı maddeleri patlatan bir kişinin saldırısı sonucu gerçekleşmiş ve yaşanan olay nedeniyle pek çok kişi ölmüş, birçok kişi de yaralanmıştır. Bu sebeple öldürücü niteliğe sahip olduğunda tereddüt bulunmayan olayda yaralanan başvuru yönünden de başvurunun yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mağdur Sıfatı ve Bu Bağlamda Kişi Bakımından Yetkiye İlişkin Kabul Edilebilirlik Kriteri Yönünden

i. Başvurucu Şennur Ünlü Yönünden

48. Yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişi açısından bu hakka yönelik bir başvuru ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle ölen kişinin mağdur olan yakınları tarafından yapılabilecektir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 41).

49. Yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gereken, ancak ölümle sonuçlanmayan bir olaya ilişkin başvuru ise olaydan doğrudan etkilenen kişiler tarafından yapılabilir.

50. Başvuru formu ve eklerinden başvuru Şennur Ünlü'nün başvuruya konu olay nedeniyle vefat edenlerden birinin yakını mı yoksa olay sırasında yaralanan kişilerden biri mi olduğu saptanamamıştır. Bununla birlikte UYAP aracılığıyla erişilen nüfus kaydından başvuru Şennur Ünlü'nün 3/4/2018 tarihinde öldüğü tespit edilmiştir.

51. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesi ve şartları" kenar başlıklı 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"(5) Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir."

52. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrafta belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kaldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

53. Başvurucunun ölümünden sonra başvuruya mirasçı olarak devam edilmek istendiğine dair bir talepte bulunulmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan başvuru Şennur Ünlü ile oğlu Doğukan Ünlü başvuruda başvuru sıfatıyla zaten yer almaktadır. Bu nedenle başvuru Şennur Ünlü yönünden başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden bulunmamaktadır.

54. Açıklanan gerekçelerle başvuru yapılmasından sonra vefat eden başvuru Şennur Ünlü yönünden düşme kararı verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

ii. Diğer Başvurular Yönünden

55. Bireysel başvuru formlarında olayda hayatını kaybeden bazı kişilerin isimlerine yer verilmiş ve başvurunun bu kişilerin yakınları ile olay nedeniyle yaralananlar yönünden yapıldığı belirtilmiş ise de hangi başvuruların olay sırasında yaralandığına, hangi başvuruların olayda hayatını kaybeden hangi kişinin yakını olduğuna ve bu yakınlığın derecesine ilişkin bilgilere başvuru formunda yer verilmemiştir.

56. Bununla birlikte başvuru aşağıda açıklanan nedenlerle her hâlükârda kabul edilemez olduğundan başvuruların mağdur sıfatı ve bu bağlamda kişi bakımından yetkiye ilişkin kabul edilebilirlik kriteri yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

b. Başvuru Süresine ve Başvuru Yollarının Tüketilmesine İlişkin Kabul Edilebilirlik Kriterleri Yönünden

57. Yaşam hakkı ile ilgili bir soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünden inceleme yapılabilmesi için -mutlak surette gerekli olmasa da- yürütülen soruşturmanın makul bir süreyi aşmaması şartıyla ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağı beklenmesi bireysel başvuru ile getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır (*Rahil Dink ve diğerleri*, B. No: 2012/848, 17/7/2014, § 76; *Hüseyin Caruş*, B. No: 2013/7812, 6/10/2015, § 46).

58. Öte yandan başvuru sahiplerinin yetkili makamlara müracaat etmelerine rağmen doğal olmayan bir ölümlerle ilgili soruşturma başlatılmamışsa, başlatılan soruşturmada ilerleme yoksa veya soruşturma artık etkisiz bir hâl almışsa başvuru sahiplerinden soruşturmanın sonucunu beklemelerini istemek makul olmayacaktır. Böyle bir durumda başvuru sahipleri, gerekli özeni göstermeli ve şikâyetlerini çok uzun süre geçirmeden Anayasa Mahkemesine sunabilmelidirler (*Rahil Dink ve diğerleri*, § 77). Zira soruşturmanın etkililiğini sağlayacak bir başvuru yolu bulunmamaktadır. O hâlde anılan ihlal iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmesi gerekmektedir (*Yasin Ağca*, § 121). Böyle bir durumda başvuru sahipleri, etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren süresi içinde bireysel başvuruda bulunmalıdırlar.

59. Başvuru sahipleri, başvuruya konu soruşturmada ilerleme olmadığını veya soruşturmanın etkisiz bir hâl aldığını ileri sürmeler de soruşturma evrakını inceleme ve söz konusu evraktan örnek alma yetkisinin Hâkimlik kararıyla kısıtlandığını ve bu karar nedeniyle soruşturmaya etkili biçimde katılmadıklarını öne sürüp söz konusu kararın kendilerine göre muhtemel sonuçlarına dikkat çekmişlerdir. Ayrıca başvuru sahibi Çağdaş Küçükbattal vekilleri tarafından kısıtlama kararına yapılan itiraz; kararda usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle, başka kişilerce yapılan itiraz ise daha önce bu konuda kesin olarak karar verildiği gerekçesiyle reddedilmiştir (bkz. §§ 16, 18). Başvuru tarihi itibarıyla kısıtlama kararının da mevcudiyeti devam etmektedir. Bu nedenlerle Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru yapmaktaki amaçlarını da dikkate alarak başvuru sahiplerinin başvuru yollarını tüketmek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek her şeyi yaptıkları ve başvurunun süresinde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

c. Açıkça Dayanaktan Yoksun Olmamaya İlişkin Kabul Edilebilirlik Kriteri Yönünden

60. Yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve varsa sorumluların hesap vermelerini sağlamak amacıyla devletin doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütmesi gerektiğini kabul eden Anayasa Mahkemesi, etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediğini incelerken bazı kriterleri dikkate almaktadır. Bu kriterler şöyledir:

-Yetkili makamların resen ve derhâl harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeleri (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 57),

-Kamu görevlilerinin güç kullanımı sonucu gerçekleşen ölümler yönünden soruşturma makamlarının olaya karışmış olabilecek kişilerden bağımsız olması (*Cemil Danişman*, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 96),

-Soruşturma sürecinin kamu denetimine açık olması ve ölen kişinin yakınlarının soruşturmaya gerekli olduğu ölçüde, etkili katılımlarının sağlanması (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 58),

-Soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi (*Salih Akkuş*, B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30).

61. Başvurucuların soruşturmada ilerleme olmadığına veya soruşturmanın etkisiz bir hâl aldığına dair bir şikâyetinin bulunmadığı, somut başvurunun soruşturma evrakını inceleme ve söz konusu evraktan örnek alma yetkisinin Hâkimlik kararıyla kısıtlanması ve söz konusu karara yapılan itirazın reddi üzerine yapıldığı ve Cumhuriyet Başsavcılığının olayda sorumluluğu bulunan bazı failleri tespit edip bu kişiler hakkında kamu davası açtığı gözönünde bulundurulduğunda etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediğinin incelenmesinde kullanılan tüm kriterlerin somut başvuruya uygulanmasında bireysel başvurunun ikincil niteliğine uygun düştüğü söylenemez. Bu sebeple somut başvuruda yalnızca *soruşturma sürecinin kamu denetimine açık olması ve ölen kişinin yakınlarının soruşturmaya gerekli olduğu ölçüde etkili katılımlarının sağlanması* kriteri yönünden inceleme yapılacaktır.

62. İncelemeye konusu kriter uyarınca pratikte de hesap verilebilirliği sağlamak için soruşturma kamu denetimine açık olmalıdır. Ayrıca soruşturma, meşru menfaatlerini korumaları amacıyla gerekli olduğu ölçüde ölenin yakınları için erişilebilir olmalıdır.

63. Diğer taraftan soruşturmaya katılımın etkililiğinin seviyesi soruşturmanın kendine özgü koşullarına göre değişebilir. Ancak her hâlükârda meşru menfaatlerini korumak için olayın sanığının savunmasının alındığı, görgü tanıklarının dinlendiği, bilirkişi raporlarının tartışıldığı, olaya ilişkin şikâyetlerinin dile getirildiği ve diğer delillerin ileri sürülerek tartışmasının yapıldığı duruşmalara katılmak isteyen mağdurlara bu imkân tanınmalıdır. Aksinin kabulü katılımın sadece teorik olarak kabul edilmesi, pratikte sağlanmaması ve hakkın özünün zedelenmesi anlamına gelebilecektir (*Seyfullah Turan ve diğerleri*, B. No: 2014/1982, 9/11/2017, § 187).

64. Buna karşın bahsedilen hususlardan, soruşturmanın başından sonuna kadar mutlaka kamuya açık bir şekilde yürütülmesi gerektiği ve soruşturma makamlarının ölenin yakınlarında talep edilen her soruşturma tedbirini mutlaka almak zorunda oldukları gibi bir anlam çıkarılmamalıdır. Zira üçüncü şahısların temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek veya adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak gibi amaçlarla soruşturma aşamasında bazı delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir (AYM, E.2014/195, K.2015/116, 23/12/2015, § 107).

65. Soruşturmanın ilerleyen aşamalarında kısıtlama kararının kaldırılması veya olayda sorumluluğu tespit edilen kişiler hakkında düzenlenen iddianamenin mahkemece kabul edilmesi nedeniyle soruşturma evrakına erişim imkânının doğması hâlinde kısıtlama kararı, ölenin yakınlarının soruşturmaya etkili katılımları yönünden herhangi bir sorun teşkil etmeyebilir. Ancak soruşturmanın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanmasına veya iddianamenin mahkemece kabul edilmesine rağmen kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek soruşturma evrakının ölenin yakınlarının erişimine kapatılması etkin soruşturma yükümlülüğünün ihlaline neden olabilir.

66. Somut başvuruda Şanlıurfa 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 22/7/2015 tarihli kararıyla, yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin

hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hariç olmak üzere dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisinin kısıtlanmasına karar verilmiş ise de olayda sorumluluğu bulunan bazı failer hakkında Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianame Ceza Mahkemesince 7/2/2017 tarihinde kabul edilmiş olup yargılama Ceza Mahkemesince açık olarak yürütölmektedir. Ayrıca yeterli güvenlik tedbirini almadığı gerekçesiyle ve görevi kötüye kullanma suçunu işlediğı iddiasıyla M.Y. hakkında Suruç Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianame üzerine Suruç Asliye Ceza Mahkemesince yargılama yapıp hüküm tesis edilmiştir. Başvurucular, gerek Ceza Mahkemesince gerekse Suruç Asliye Ceza Mahkemesince yürütölen yargılamalara rağmen kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek hâlen soruşturma evrakına erişemedikleri yönünde Anayasa Mahkemesine herhangi bir bilgi de vermemişlerdir. Bu sebeple Anayasa Mahkemesi, şüpheliler hakkında düzenlenen iddianamelerin kabul edilmesiyle birlikte soruşturma evrakına erişme olanağı bulan başvuruçuların, soruşturma evresinde verilen kısıtlama kararı nedeniyle sürece etkin katılım imkânı bulamadıklarına ilişkin iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varmıştır.

67. Açıklanan gerekçelerle başvurunun *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÖM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Şennur Ünlü tarafından yapılan başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Diğer başvuruçular tarafından yapılan başvurunun *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderinin başvuruçular üzerinde BIRAKILMASINA 31/10/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÖN

Üye
Serdar ÖZGÖLDÖR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN